

دولت عثمانیہ تاریخی

عثمانیلرک مبادیٰ ظهورندن قاینارجه عهد نامه سنه قدر

مؤلفی

هاممہ

مترجمی

محمد عطا

برنجی جلد

تأسس سلطنتدن استانبولک یلدرم سلطان بازید خان ظرفندن
ایکنجی محاصره سنه قدر

۶۹۹-۸۰۳

(۱۳۰۰-۱۴۰۰)

استانبول — کتہ تون بدروسیان مطبعہ سی خواجہ پاشا جادہ سی ۴۴
Istanbul

۱۳۲۹

افادہ مترجم

آسٹریالی بارون دوہامہرک عثمانیلرک بدایت ظہورندن قاینارجه (۱۱۸۸ - ۱۷۷۴) عہدنامہسنہ قدر یازدینی دولت عثمانیہ تاریخی اوتہدن بری بزجہده معروف و مشهوردر .

خصوصیہ قانونی سلطان سلیمان زمانندن صوڪ عثمانلی - آسٹریا سفرینہ ختام ویرن زشتوی (۱۲۰۵ - ۱۷۹۱) مصالحہسنہ قدر اسفار و مناسباتمز اك زیادہ آسٹریا و مجارستان ایله وقوع بولدیغندن آوروپا اقوامی ایچندہ عثمانیلری اك اول واك زیادہ طانیانلر آسٹریالیلردر دینبہبیلیر . آسٹریا سرای ایمراطوریسی ترجمانی بولنان ہامہر - بومأمورینتكدہ مناسبتیہ، اوزمان ہرکہ، كشادہ اولیان سرای ایمراطوری كتبخا - نہسنہ قدر - بتون آسٹریا و مجارستاندہ عثمانلی تاریخذہ تعلق اولان مؤلفات و مخبر اتدن، شواہد تاریخیہدن باشقہ عالم مدینتک ہب كتبخانہلرنده بو تاریخہ دائر شرق و غربك ہر لساندہ موجود مؤلفاتی بر دقیقہ بیلہ ناقابل انطفا بر ہمت واقفانہ ایله بر عمر اوغراشہرق كوزدن كچیرمكہ موفق اولمشدر . مورخ كندیسنك - باشلی باشنہ قیمتدار بر كتبخانہ تشكيل ایدن و مؤخرأ بر یادكار تاریخی اولہرق آسٹریا ایمراطوری طرفندن مبايعہ اولنان - ماآخذ و وثائق مجموعہسنی (قولكسیون) تدارك ایتمك ایچون اوتوز سنہ نہ قدر متاعب و مشكلات اقتحام ، نہ قدر نداكارلقلر اختیار ایلدیكنی تاریخك مقدمہسنده بالذات بیان ایتمكدهدر .

بوصورتلہ آلدینی معلومات واسعہ و محیطی ایسہ غایت منتظم بر صورتدہ ترتیب ایدہرك وقایعك جمعندہ ، زمانلرینك تعیینندہ ، روایات مختلفہك تلفیق و تنقیدندہ ، اسباب و عواقب وقایعك تشریحندہ بیوك بر قدرت و بتون روایاتندہ بیان ماآخذكی - ہلہ بزم مورخلك همان دأما اہمال استدكلری - برمزیت كوسترمش و بر چوق محاکماتندہ مورخلكك وظیفہ اصلیمسی اولان بی طرفاقتدن آیرلاماشدر .

مٹفق عاہدركہ بوكونہ قدر ہر لساندہ یازلمش عثمانلی تاریخلرینك اك مكمل و معتبری ہامہردر . اوندن اولكی مورخلك ہیچ بری احاطہ و حسن ترتیبجہ اونك درجہسنہ اعتلا ایدہ مدیكی كی ہامہردن صوكرہكی - خصوصاً لامارتین كی اوروپالی - مورخلكدہ قاینارجه عہدنامہسنہ قدر یكانہ ماآخذلری بو تاریخندن عبارت كبیدر .

بواثرک فرانسزجه ترجمه‌سندن برقاچ‌جادی اوتوز بش‌سنه مقدم‌المه‌کم‌شیدی. شو بیوک‌تاریخک لسازده ترجمه‌سنی کورمکی او وقتدن بری آرزو ایدردم. مؤخرآ، پارسده دخی کسب ندرت ایدرهک آنجق بالتصادف بولنه‌بیان مجموعنی - که اون سکز جلد تشکیل ایدر - تدارک ایله تکرار تکرار مطالعه ایتدیکم صیره ده بونک لسازده ترجمه‌سنی کوره‌بیلمک ایچون کندم چالشمق امنیه‌لری بالدفعات خاطره کلشن ایسه‌ده اول وقت بویله آرزولره خدمت ایده‌بیلمک ممنع اولمشیدی. لکن بزازیخی اولجه ترجمه ایتدیکم کبی بودفعه ترجمه‌یه دوام ایله طبعنه تثبث ایدلم. و ماتوفیقی الا بالله .

*
* *

بارون هامهر اصل تاریخی المانجه یازمشدر. ترجمه‌سی فرانسزجه‌سندن ترجمه ایدیاپور. لکن المانجه و فرانسزجه کبی تکمل واصطلاحاتی تقرر ایتمش و حتی بو اصطلاحاتک قسم کلیدنی یالکز طرز تلفظده جزئی فرقلره عیناً قبول ایلمش اولان ایکی لسانک برندن دیکرینه - هر طرز بیانده بیاه بردرلو تجلی ایدن آهنگ الفاظ، اسلوب، وجوه تبایغ معانی، تشبیهات واستعارات مزیتاری هویتارنده تأثیر مخصوص کوسترن آثار، خصوصیه منظوم بولنانلری مستثنی اولمق اوزره - ترجمه اصانه هان تامامیه معادل اوله‌بیلدیکی کبی تاریخک فرانسزجه‌سی‌ده مورخک نظارتی التنده یازلمش اولدیغندن المانجه‌سندن نقل ایله فرانسزجه‌سندن نقل آرسنده قیمتنه خلل ویره‌جک بر فرق اوله‌ماز .

شوکتابه نظر لطف ایله باقه‌جق اولان ارباب مطالعه بستیونده یالکز ترجمه‌دن عبارت بولمازلر ظن ایدرم . چونکه بر طرفدن ده مترجمک قلمیه متن صحیفه‌لرینه درج اولنان حاشیه‌لرده و هر جلدک نهایتارنده خیلی معلومات و ایضاحات علاوه اولمشدر. شوصورتله مورخک - مقدمه‌ده بیان ایتدیکي وجه ایله و یانه‌ده اوزمانلر ترك حروفیه استیناس نام حاصل ایدیله‌مه‌سی کبی اسبابدن طولایی صرف نظر ایلدیکي برشی - که ماخذ شرقیه‌نک نقللرینی عیناً درج ایتمکدر - قهلاً اکمال اولمشدر.

*
* *

هامه‌رهک بعض محاکاتی بزجه خوش کورنیه‌بیایر . « انسانلر بابالرندن زیاده زمانلرینه بکزرلر . » هر شخص ، هر قوم محیطنک تأثیراتی آلتنده در . عثمانیلرک دایت ظهورلرندن بری حتی اک مظلم دورلرده‌کی اصول سیاستلرنده محیطک

تأثيراتی ، تعبیر آخرله مقتضای اعصار ملاحظه و بوراده کی احوال دنیاک سائر قطعہ لرنده جریان ایدن احوال ایله مقایسه اولنورسه بیک اوج یوز سنه مقدم

« لا اكراه فی الدین »

نقش قدسیسی - که حریت وجدانیه نك برات ازلی وابدیسیدر - حاوی اوله رق آجیلان لوای اسلامی زبیدوش اجتهاد ایدن عثمانلیلرک زمانلرینه نسبتله بتون اقوامدن زیاده انصاف ایله حرکت ایتمش اولدقلرینه شهه ایدیله مز . قرون وسطایه خاتم کس اولان، حضرت فاتحک قسطنطینییه یی فتحی وقعه سنندن زیاده بعدالفتح سکنه قدیمه سی حقنده کوستردیکی معامله شیفقانه درکه بوده یالکز اوبیوک پادشاهک ممالک مفتوح سنک حالاً . واستقبالاً منافع صحیحه سی دوشونمنندن وبالنفس احتسابات انسانیت پروری ایله متحسس بولنمنندن نشأت ایتمش دکل، متمسک اولدینی دین مبینک قواعد اساسیه سنه مبتنی و عادتاً ضروری ایدی . فصل که بونی آلتمش سنه صوکره کی وقایع الک بدیهی صورته اثبات ایدر . بیزانس حکومتنک سقوطندن آزا اول اندلس دولت اسلامیه سی دوشدی . او قطعده بولنان مسلمانلر و اسلامک سایه عدل وشفقتنده مسعودانه محافظه موجودیت ایدن موسویلر - که ایکی قسمک مجموعی اون الی مایونه بالغ اولوردی - عجبا شمدی زده درلر ؛ قسطنطینیه نك حین فتحنده کی سکنه قدیمه سی بوکون برقاچ مثالیله موجود اولدیغندن له الحمد عثمانلیلر اولیله دهشتلی بر سوال قارشیسنده دکلدلرلر . یتشدردیکی نوانغ عدالت ایله ده مفتخر اولان فرانسه انقلاب کبیرینک الک بیوک سوزی :

Le droit, c'est le souverain du monde.

(حق ، حاکم عالمدر)

اولدینی تاریخارده مقیددر . اسلامک طاق عدل واحسانی اوزرنده ایسه اوندن اون ایکی به عصر مقدم :

الحق یعلو ولا یعلی علیه

کتابه غراسی مرور اعصار ایله بوزلیه حق صورته محکوک ایدی ؛ حق - ایجاب محیط وادوار دائره سنده - الک زیاده محافظه ایده بیلن قوم عثمانلیلردر . الحاصل هر عصرده احوال عمومی ملل نظر اعتباره الندجه اجدادیمز بزم اونلرک افعالندن محجوب اوله جنمز آدملر اولمادینی آکلاشیلیر . بر ملتک ماضیسنه غروری شایان افتخار بر

استقباله طوغری سعی ایتمسینه خدمت ایده بیلیر. لکن نه درلو تأثیراتدن منبعث، نه درلو اعذاره مستند بولنورسه بولنسون طور طبیعی خارجنده برچوق احوالک بزم تاریخمزده دخی یر بولمش اولدیغنی انکار ایده میز. خلافت اسلامیه ایله وجود متحد تشکیل ایدن دولت عثمانیه ک اساس سیاسی اولان عدل واحسانه رعایت، لاسیا قانونی سلطان سلیمان عصرندن سوکره درجه درجه وبعضاً پک چوق انحطاط بولمش اولسه یدی البته بوکون بزده ملل مترقیه قدر، یاخود اولنره قریب بردرجه ده بختیار بولنوردق. بناءً علیه بوتاریخده بزده خوش کورنیه بیله جک بعض محاکماتی اعتدال افکار ایله مطالعه، وحتى بونلر نه قدر آغیرده اولسه تحمل ایتملی یز. البته بر ملتک استقبالنه خادم مؤثر عبرتار ویره جک آجی نصیحتار ماضیسینه عائد احتساسات خود بینانه سنی اوقشایه جق طانلی سوزلردن زیاده نافع اوله بیلیر. تاریخک غایتی - که برملتی ماضیسنک بتون صفحاتندن خبردار ایده رک طریق تکمله سوق ایتمکدر - آنجق بو آجی نصیحتاری خصوصاً بر مورخ حکیم ذی وقوف طرفندن اولدیغجه بی طرفانه صادر اولورسه متنصحانه دیکلمکه رهین حصول اولور.

مترجم، مورخک عیناً نقل ایتمدیکی نه روایاتندن، نه ده محاکماتندن مسؤل اولور. ناقلدن ارانیه بیله جک شی اثبات مدعی دکل، تصحیح نقلادر. مأخذ میدانده در. مع هذا بی طرفانه اولیان روایات و محاکماتک تنقیدنده قصور ایدلمدیکی کوریه جکدر. هر حالده اشبو تاریخک احتوا ایدلمدیکی معلوماتدن باشقه متضمن اولدیغی محاکمات ایچونده لسانمزه نقلی الزم ایدی.

بتون مساعینک منبعی حریت وبتون حریتلرک منبعی حریت کلامیه در. موجودیتی - ملتک ناطقه عرفانه ابکمیت ویرن سانسور اصولنک رفعی اقدم واجل فیوضاتی اولان - مشروطیته مدیون بولنان بو اثر - ولوکه ترجمه اولسون - ماضیدن حقیله خبردار و عبرت بین اولوق صورتیه - مشروطیتک استنادکاه اصالیسی اولان - تنور افکاره خدمت ایتمکه چالیشه جقدر.

*

* *

بارون هامهر مارق انطوانک بر اثر فلسفیسنی « اشعه افانین (۱) دروصایای

(۱) حال و ضرب وصف وکونه معنا-نه اولان ننگ جمی افنان وفتوندر افنانک جمع الجمی افانیدر. فن معنا-نه اولان - اسلوب وزنیله - افنونده جمی افانیدر: «قال اخذنی افنان الکلام ای اضرايه (*) (ترجه قاموسدن).
(*) ووزک هر درلوسی سویلیدی.

مارقوس انطونین» عنوانیه فارسی به ترجمه ایدرک کرك بونی و كرك فضلیك آلمان لسانه نظماً نقل ایتدیكى كل و بلبلی (۱) و یانهده خط تعلیق ایله طبع ایتدیروب نسخهلرینی اهدا ایتمی و اشبو ترجمه اولنان تاریخك طبعنه باشلانلیغنی و عثمانلی شعراسنك تراجمنی (۲) تحریره ابتدا ایلدیكنی اشعار ایتمی اوزرینه بو خدمتله (عصر سلطان محمود خان ثانیده) تقدیر و توقیر اوله رق تقویم وقایع قدیمك سلخ ل (غایه شوال) ۱۲۴۹ تاریخی و ۷۹ نومرولو نسخهسنده فنون قسمنه بر فقره یازلمشدرکه یادكار تاریخی اولمق اوزره عیناً نقل اولتور:

«ملوك حكمت سلوكدن مشهور مارقوس انطونین نام فیلسوفك موضوعی مطلقاً حكمتدن اولان تألیفی بوندن اقدم لسان فارسی به ترجمه و اشعه افانین دروصایای مارقوس انطونین ایله تسمیه و نیچه دولتنده حروفات تعلیق ایله طبع ایتدیروب * و من عز عن كل الانام مقامه * فا حسن ما یهدی الیه كتاب * طریقندن و كلاء دولت ابدمدته برر نسخهسنی دولت مشارالیهك در علیهده مقیم سفیری واسطه میله تقدیم ایتمش اولان حالا آوستریا دولتی ترجمانی هر زبانه آشنا ابن حامر ایله مكنی اولان هنرمند بودفعه دخی مبحث عشق حقیقیده جتتمكان سلطان سلیمان طاب ثراه حضرتلری عصری شعراسندن اولوب طقوز یوز یتمش بر سنهسنده کوتاهیلهده باب امارتده كاتب دیوان ایكن وفات ایدن فضلی نام شاعر ماهر ك كل و بلبل اسمنده زیب سرشیشه نظم و انشاو شاح (۳) ارای نطق و املا قیلدیغنی مثنویسنی نیچه لسانه نظماً بالنقل و الترجه اصل لطیف الفصلنی ینه باروش خط تعلیق طبع ایتدیروب كذلك برر نسخهسنی سفیر مومی الیه معرفتیله ارکان دولته و بر قطعهسنی دخی تقویمخانه عامره طرفنه تقدیم و اهدا ایلدیكندن بشقه دولت علیه مؤیده عثمانیه دامت بدوام سلطاننا الاعظم الی یوم القیامة مع التوفیقات الصمدانیهك افتاب عالمتاب ظهورندنبرو سرزده ساحه بروز اولوب عربی و فارسی و ترکی لسانلریله نقش حریر تحریر اولان ملاحم و آثار و احوالی حاوی كتب كثیره توارینی جمع و استصحاب ایله نیچه لساننده اون مجلد کیردن و تالیان زبانهده قرق مجلد صغیردن عبارت دولت علیه دایر بر تاریخ

(۱) سروان دوسونبی قسماً فرانزجه به نقل ایله «موز اوتومان»ه درج ایتشدر. La Muse Ottomane, P. 151, seconde édition, Paris 1855

(۲) تاریخ ادبیات عثمانیه عنوانیه طبع اولمشدر.

(۳) اصلده خلك نقطهسی سهو ترتیب اوله رق سقوط ایتشدر. شاخ اوله جقدر.

کبیر تألیف ایدوب طبعنه شروع و ختامنده نسخه‌سنی تقدیم ایده‌جکئی و شعراء دولت‌علیه‌نک تراجمی محتوی بر تذکره الشعرا تخریرینه دخی آغاز ایلدیکئی و بوجهله مدیحه کوی سلطنت سنیه اولدیغی بالافتخار تخریراتنده انها اتمکله فی الحقیقه جوهر هنر و معرفتک نزد درعلیه‌ده (۱) قدر و قیمتی رواج داده و دردانش و حیثیت قرین ارتفاع اولدیغی دأب دیرین دولت‌علیه مکارم معتاده اولغله ترجمان ترزبان مومی‌الیهک اشبو خدمتی رسم تقریظه رعایه مطلب فنونه طبع و تمثیل اولمشدر.»

مورخ ، علامه زمخشریء بی مداینک اطواق الذهب عنوانلی اثر مشهورینی (۲) آلمانجه نقل و نسخه‌سنی سلطان محمود خان ثانی حضرت‌تارینه سفارت واسطه‌سیله تقدیم ایتسی اوزرینه « مرصع و مجوهر » انقیه قوطیسی احسان بیورلمشدرکه بوده تقویم وقایعک فی ۲۳ ل ۱۲۵۰ تاریخی و طقسان آلتی نومرولو نسخه‌سنده شو صورتله درج ایدلمشدر:

«شعراء دولت‌علیه قابل پروردن فضلی مخاص شاعر بلاغت مختصک کل و بلبل نام منظومه مطبوعه‌سنی حالا دولت فخیمه اوستریاده ترجمان بولنان ابن حامر ایله شهیر و مکنی بر معرفتمند زبان اشنا نمچه لسانه نظماً نقل و ترجمه برله اصل و ترجمه‌سنی در سعاده تقدیم ایلدیکی یتمش طقوزنجی دفعه طبع اولنان تقویم وقایع نسخه‌سنده الحاق حروف فنون تقریض ظروف اولمشیدی بودفعه دخی صاحب التالیفات الجلیله زمخشیرینک فن لطیف محاضراتدن میانه ارای شاهد معنی قیلدیغی اطواق الذهب نام مؤلف بامع مهبذنی ترجمان ترزبان مومی‌الیه ینه لسان مذکوره نقل و اصل و ترجمه‌سیله طبع ایتدیردیکی نسخه‌ینی سفارت واسطه‌سیله معروض نکاه قدر اکاه سلطنت قلمغله منظور نظر کیمیا اثر شهنشاهی اولدیغی مشعر مترجم مومی‌الیه کوندیرلمک اوزره جانب سلطنتدن احسان بیوریلان مرصع و مجوهر بر عدد انقیه قوطیسی مقام ریاستدن سفارت طرفنه اعطا اولمشدر.»

تراجم شعرائک جلد اولنی تقدیم ایتسی اوزرینه برقطعه نشان عالی احسان بیورلدینی کی جلد ثانینی تقدیم ایدهرک بوده محظوظیت سنیه‌ینی موجب اولدیغنه

(۱) دولت‌علیه اولمیدر.

(۲) ذمئی افندی حضرت‌تری ترکیجه به ترجمه ایتلمشدر. مطبوعه‌در.

دائرینه تقویم وقایعک ۱۳ ذا (ذی القعدة) ۱۲۵۲ تاریخی و ۱۴۳ نومرولو نسخه-
سندهده شو فقره مندرجدر :

«دولت علیه عثمانیهده شمدی بهقدر کدران ایدن (۱) شعرا وارباب سخنک اسامی
و احوال و بعض آثارینی مبین بجده نمچه دولتی ترجمانی مستشار بارون ده حاصر
پورغستال هنر و سخن اشنا اولدیغندن باغای دولت علیه تک تألیف ایلدک لری تذکرة
الشعرالزندن و اهل تبعدن اخذ برله نام نامی حضرت شهنشاهی ایله زیبابش افزای
دیباچه تسطیر اوله رق نمچه لسانجه تألیف ایلدیکی تذکرة الشعرا سنک مقدا جلد
اولنی عتبه علیای سلطنت سنییه ارسال و تقدیم ایتمش و ترجمان مومی الیه هنرور
ونمچه دولتی نزدنده معتبر اولدیغندن کندوسنه مقدا برقطه نشان عالی اعطا واسرا
اولمش و بو دفعه ابراز تشکر ایله برابر کتاب مذکورک جلد ثانینی دخی تقدیم
ایتش و بو وجهه اظهار تشکری تزدعالیده محظوظیتی موجب اولمشدر.»

*
*
*

بو، تمامیله آکلاشلمسی تمامنک مطالعه سنه منوط، بعضاً مبدای خاتمه سنه مربوط
بر اثر خیال و حس، یا خود هر احتیاج ایچون مراجعت اولنه بیلمسی اکلنه مشروط
بر لغات یا خود قاموس دکلدز؛ حتی بر «قرون وسطی تاریخی» کبی زبده محاککاتنک
احاطه سی عمومیتنک کوزدن کیرلسنده متجلی بر ائرده دکلدز. بعنایه المتعال - انساناره
نسبتله نامتناهی اولان - زمانک امتدادنجه کیده جک بر موجودیتنک تاریخیدر. سلطان
سایم اول سلطنتیه ختام بولان خواجه تاریخی، یتشر سنه تک وقایعی حاوی نعما
وراشد تاریخلری باشلی باشارینه برر اثر تامدرلر. اونلر کبی بونک هر جلدندن، هر
جزئندن استفاده اولنه بیلیر. بناء علیه ارباب مطالعه اثره درجه مأمولهده رغبتلرینی
اکلنه وابسته بر افاضلر صانیرم. مقدا صیاح و شمدی یکی غزته محررلرندن محب
قدیم قارنیک افندی - که انکلیر، آلمان، ایتالیان، لاتین لسانلرینهده واقفدر -
مورخک بولسانلرله من زیننده کی حاشیه لرینی و جلد نهایترینه علاوه ایلدیکی مستهداتی
درعهده ایلدیکی کبی متنک ترجمه سنده دخی معاونتنی تأمین ایتمشدر. باش مدعی
عمومیلک معاونلرندن مکتب حقوقدن مأذون دامادم و هی بکده ترکیه، عربجه،

(۱) بو یا کلاشلق اونه دن بری و حالا حاریدر. «کدران اولان»

فرانڈزجہ لسانلرنده کی بہرہ سیلہ - وظائف مأموریتی مساعد اولدجہ - تاریخک وظائف تحریرہسنہ یاردم ایدہ جکدر .

بودرلو اثرلر اوروپادہ دخی سنین عیدہ طرفندہ اکال اولنہ بیایر . بوتاریخ جسیمک رغبت عمومیه مظهریتہ - بلطفہ الکریم - نسبتہ قلیل بر مدت ایچندہ اکالی ایچون امکانک صوک درجہسنده جالشیاہ جقدر .

نہ قدر دقت ایدلسہ خطادن بسبتون احتراز ممکن اولہ میہ جفندن بو بابده قارئین کرامک مسامحہ سنی تمنی و امید ایلرم: «خطادن بری اولان مکاندن مزہدر.»

استانبول، فنار یولی، ۱۵ محرم ۱۳۲۹

محمد عطا

مقدمه

عثمانی ایمبراطورلنی - که اصلی قرون وسطانک نهایتندن باشلامش و طفولیتی، عنفوان شبانی، انحطاطی تاریخ حاضرک اوج عصرینی املا ایتمکده بولمشدر - واسع و تاریخ نقطه نظرندن پک مهم بردولندر . آسیا و آوروپانک حکومات متجاورہسی طالعه ہر زمان قویاً مربوط اولان مقدراتنک آلمانیا دکیژندن بحرفسیدہ، و بریتانیای کبیر و اسقاندیناویا سواحل بعیدہسندن ہر کول ستونلرینہ (۱) ونیل قنطرہ لرینہ قدر امتداد ایدن اوروپا و افریقا ممالکی اوزرنده ہرنہ قدر طوغریدن طوغری بہ دکل ایسہدہ تامیلہ حس اولنہ حق برتأثیری اولمشدر . بو برہیکل جسیمدزکہ قدرتلی قوللرینی بردن اوروپا و آسیا اوزرینہ تمديد ایتمکدہدر ؛ بتون حکومتلرک سرنوشت مشترکی ایجابندن اولدینی اوزرہ ساعت سقوطی اوردینی زمانلر انقاضی دنیانک اوج قسمنی ستر ایده جکدر . (۲)

شرقدہ کی روما ایمبراطورلنی خرابہ لری اوزرینہ مؤسس عثمانی ایمبراطورلنی بزم کونمزده دخی بیزانسیک اوج عظمتندہ کی وسعتندن زیادہ بر وسعتہ مالکدر : ہرنہ قدر ہنوز بیزانس مدت موجودیتنک نصفندہ ایسہدہ مورخہ شمیدین اوج صورت ہمایزہ عرض ایدرکہ اونلرہ نمو، قدرت، ضعفدر .

آسیای وسطانک اوج اسکی حکومتنہ - کہ آثوری ، مہدی ، ایراندر - بزہ دہا قریب بر زماندہ عرب ، مغول ، ترک حکومتلری مقابل عد اولنہ بیلیرکہ بونلر نہ وسعتجہ ، نہدہ قدرتجہ برنجیاردن کری قالدقلری کی تاریخلری و ثائق متنوعہ و صحیحہ خصوصجہ قابل نسبت اولیہ حق صورتدہ دہا ثروتلیدر .

خلافت وقایعی کہ - مغول ایمبراطورلنی احوالی کی آوروپادہ ہنوز بر مورخ بکلمکدہدر - (۳) برکل تام تشکیل ایتک فائدہسنہ مالکدر . آنجق محرر تباعد زمان

(۱) سبتہ بوغازی . (مترجم)

(۲) دولت عثمانیہ ظنون معلومہ بہ رعمماً ہنوز باقی اولدینی کی ان شاء اللہ بوندن سوکرہ دہا متمالی اولجقدر . ذیلدہ بو بحثہ دائر بر ملاحظہ درج ایدیلہ جکدر . (مترجم)

(۳) ہامہر بو - طرلری بازدفندن بر مدت سوکرہ - سدیو ایکی جلد اوزرینہ بر عرب تاریخی تألیف ایتس ایسہدہ تفصیلات کافیہ بی محتوی دکدر . سدیو تاریخنک بردہ مختصری واردر . بو تاریخلر مصدرہ تلخیصاً عربی بہ نقل وطبع اولمشدر . دوزینک تاریخی ایسہ دہا مختصر و تاریخنک زیادہ فلسفہ نقطہ نظرندن محرردر . بناء علیہ مکمل ومفصل بر عرب تاریخی ہنوز آوروپا لسانلرندہ دخی مفعوددر . (مترجم)

و مکاندن متحدت مشکلاتدن ماعدا بوتاریخی یازمغه مقتضی آئاردن محرومیت ایچنده قالیر ؛ چونکه او اساسلر یالکیز اسماً معروف اولدقلری حالدیه هیج بر یرده تمامنه تصادف اولتماز. عثمانلی تاریخی ایسه بالعکس ایکی صورتله، یعنی زمان و مکان اعتباریه بزه دها قریبدر؛ بوماتک سرنوشتنده بتون وقایع بر رابطه ظاهره ایله متسلسل اولمق جهتیه بو تاریخنک انظار دقتی جلب ایتمکده کی قوتی دها زیادهدر. خصوصیه بوکون عثمانلی تاریخلرینک منبعلرینی تدارک ایتمک سهولتلی دکل ایسهده صورت امکانه کیرمشدر. بوکونه قدر شو منبعلرک ندرتی یاخود اوناردن اقتباسده کی صعوبت آوروپا مورخلرینه قارشلی مشکلات عظیمه تولید ایاشیدی ؛ بو اوقدر طوغریدرکه انکلیمستشرق شهریی ویایام جونس بیاه عثمانلی تاریخنک کرک عمومیتندن ، کرک بعض اقسامندن باحث اولان ترکی عربی ، فارسی ایکی یوز (۱) اژردن آنحق اون ایکیسنی (۲) کوره- بیامشدر ؛ استانبول عمومی کتبخانه لرنده دخی مؤلفات تاریخیه نک پک کوچک بر قسمی موجود اولدینی بیاننجه اوندرتک سبی آکلاشیلیر.

تصور ایتمک کتبه مقتضی اساسلری طوپلامق ایچون اوتوز سنه صرف ایتمک لازم کلدی . متاعب و مخاطراتله مالی اوتوز سنه که بو مدته عثمانلی تاریخنک اک مجهول مأخذلرینی کشف و مباحه ایتمک واشتراسی نا قابل اولدینی صورتده هیج اولمازسه اوناردن استفاده ایتمک ایچون هیج بر فداکارلق اوکندن رجعت ایتمدم.

استانبولده برنجی وایکنجی اقامتم وشرقده سیاحتم ائاسنده کتبخانه لری و کتاب مزایده لرینی مواظبانه زیارت ایلدم. اوندن سوکرده استانبول، بغداد، حلب، قاهره ایله مخبراتم واسطه سیله اک قیمتلی آثاری ارادم، بولدم. لکن تحریاتم بونکله محدود قلامشدر ؛ آلمانیاده ویانه ، برلین ، درسد ؛ انکلترده قامبریچ ، اوقسفورد ؛ پارسده قرال (۳)، ترسانه ؛ وندیکه سان مارکو؛ میلانده آمبروزیانو؛ فلورانسده لورازیانانا، ماغلیا بیچیانو ؛ ناپولیده بوربونیکو موزمسی ؛ روماده واتیقان، باربرینی

(۱) بارون هورماتیر طرفندن تنظیم اولنان اوراق و آثار تاریخیه به وجغرافیه دقتینه مراجعت، ۱۸۲۲. نومرو: ۵۷ واوندن سوکره کی.

(۲) عثمانلی تاریخی حقتده تجربه قلم عنوانلی اثرده مقدمه. شکلنده کی نطق . لوردله ؛ ووظک «سیرویلیام جونسک خاطرات حیات و محرات و مخبراتی» اثرنده کی ایکنجی علاوه. لوندرد.

ماریا - سوپرا - مینه‌روا ؛ نهایت بولونیاده اوقدر ثروتدار اولان مارسیغلی کتبخانه‌لرینی زیارت ایلدم (۱)؛ معاشمدن بشقه بر منبع اولدینی، هیچ بر آوروپا اقاده میسنگ، هیچ براسیا جمعیتک، ارباب ثروت و اکا بردن هیچ برکیمسه‌نک معاوتی کورلمدیکی حالده اوتوزسنه سی و تحریدن سوکره عثمانلی تاریخی ایچون اوروپا واسیا کتبخانه‌لرینک هیئت مجموعءسند البت بولندءمیه جق مواد اصایه‌ینی تدارک ایتمکة موفق اولسم . بونکاه برابر غایت کوزل درت (۲) اژدن دولایی سفیر اخیر قونت لوچوفک سخاسنه وایمراطور وقرال حضرتلرینک ترجمانی محجم شوالیه دورابک بلاقتور تخری ایله اشتراسنه موفق اولدینی دیگر برچوق آثاردن دولایی اوکا مدیون شکرانم . شوالیه‌رابه خصوصیه شوندن طولایی تشکر ایدرم که صوک یدی سنه ظرفنده بنم یکریمی سنه فائده‌سز اوله‌رق آرادیم برچوق اثرلری و لاسیا - المده اولسه شوتاریخی تخریره اصلاً تشبث ایده‌میه جکم - بر اثر مهمی (۳) اکمل ایلشدر . کذلک بوراده

(۱) اسپانیانک بار-لون شهرنده کی اسکوریال کتبخانه‌سی اگرچه فمماً محترق اولمش ایسه‌ده هنوز آثار مهمه شرقیه‌ینی حاوی اولقله معروفدر . لکن ده‌ا زیاده عرب تاریخنه عائد اولدقلری ایچون مورخ‌اهمال ایش دیمک اولور . بزدن بالکرمورخ واصفک بوکتبخانه‌ینی زیارت ایتدیکی معلومزدر . هامه‌رک زماندن سوکره روسیه حکومتی ترکله ، باخصوص قدیم ترکله عائد محررات وشواهد تاریخیه زیاده اهمیت برمش اولدیغندن ایوم پترسبورغ وموسقوه کتبخانه‌زنده غایت مهم وقیمتدار اثرلرموجوددر . حتی آثار عربیه‌دخی وارددر . بیرونده فتولیک مپسوزلری شاعر نصرانی اخطک دیوانندن شایان اعتماد بر نسخه‌ینی پترسبورغه بوله‌رق استساخ و اوکا کوره تمثیل ایشلدردر . کتبخانه علمندن آرزوق اکلایانلر بیلیرلر که برکتبخانه‌ده کی آثارک مقدارنده اهمیت یوقدر . مثلاً برکتبخانه‌نک عمومه کشاده اولان قسمنده بلکه یوز بیک کتاب وار ایسه‌ده قیمت علمیه و ادبیه وصناعیه‌جه بلکه یوز کتابه معادل اولمیه بیلیر . بناءً علیه هنوز بزم مملکتک عمومی و بغدادده اولدینی کبی بعض ذوانک خصوصی کتبخانه‌لرنده غایت قیمتدار آثاره تصادف اولمسی ملحوظدر . (مترجم)

(۲) مفتی عزیز افندینک روضه‌الابرارندن غایت کوزل بر نسخه ؛ سلاطین رسملیله مزین ال یازیسيله کوزل بر شائلنامه ؛ فارسی و ترکی محررانندن مرکب بر مجموعه قیمتدار ؛ انشا (*)؛ برده مکه تاریخی .

(*) سیاسته ، اداره‌یه ، ادبیاته ، ساثریه متعلق محررات مجموعه‌سنه انشا اطلاق اوانوره . بو محررات کرک حقیقهٔ رجال دولت طرفندن یازلش اولسون ، کرک علی‌العاده ابدان بری طرفندن . (اصلدن) بوکتابلرک ده‌ا معروف عنوانلری منشأندر . (مترجم)

(۳) ادربسک [ادربس بدایی] هشت بهشتی که - سکر کتابده سکر پادشاهک مدت سلطنتلرینی حاویدر - ۱۸۰۴ سنه‌سنده ایلك اوچ کتابی حاوی برجلدینی مبابه ایتدم . دیگر بشی تدارک ایده‌مدیکمدن یوز دوقه مبلغ جسیمی مقابلنده استنساخ ایتدیردم . فقهای ترک تراجم

پروسیا و ساقسونیا هیئات و کلاسندده بیان متداری ایلمر که کتبخانه قرالی مدیر لرینی بو مؤسه لرك محتوی اولدینی خزان ادبیهی بر مدت موقته ایچون ممالک اجنبیهه یکیرمکه مأذون اینکده درلر .

الله بولنیمان اثر لرك اکیلی ایچون زمان و تصادفاتہ منتظر بولندین صیره لرده بعضاً الله کیلرک تدقیق و تحریرینه و بعضاً ده بو تاریخک تقویم (۱) ، جغرافیا، ادبیات قسملرینه عائد اشتغالات اعدادیهه حصر وجود ایدردم .

ایشته بو صورتله - سیاحلارم و اهالی شرقیه ایله دائمی مخبراتم سایه سنده - ترک مات و حکومتک اخلاقی ، عاداتی ، قوانینی متمادیاً مطالعه ایتمک طریقله درکه کندی عهدمه تحمیل ایلدیکم خصوصک اهمیت و رفعتی درجه سنه یوکسلمکه چالیشردم .

شرق تاریخنه عائد اثر لردن و هیچ اولماز سه نئم کشف ایده بیلدکلر مدن بردانه سنی یوقدرکه نظر مطالعه و قسماً قلم تحریر مدن یکیمش اولسون؛ قابل مباحه اولان لردن ده بر دانه سی یوقدرکه اونی آلمش اولمیهیم . محصول اشتغالات اعدادیهه مک طوبوغرافیا، علم کتب (۲)، احصائیات ایله تاریخه عائد اولان لردن بر قسمی اولجه نشر ایدلمشدر . (۳) دیگر قسمی هنوز ال یازیسیدر . او نشریاتک ایکی وجه ایله فائده سی اولمشدر :

احوالی حاوی شقائق ذیلی اولان عطائی عشاق و شیخی ایچون ایکی یوز دوقه وردم . بوکونه قدر اورو پاده مجهول و یالکز باره برینی کتبخانه سنده موجود اولان نظمینک منتخبات اشعاری مجموعه جیهه سی ایچون الی دوقه، ترکجه بحر یه اطلسی ده ایچون اوقدر . اولیا چلبی - سیاحتنامه سی ایچون یوز دوقه اعطا ایدتم . شوصورتله اون ایکی بیوک کتاب بکا بش یوز دوقه به مال اولمشدر . (اصلدن) شقائق ترجمه سی اوزمانه کوره کوزل یازلمشدر . لکن خواجه تاریخک ذیلنده طقوز پادشاه زمانی علما و مشایخک تراجم احوالی دها زیاده معلوماتی حاوی اوله رق دها کوزل یازلمشدر . (مترجم)

(۱) قرونولوژی افظنه مقابل استعمال اولمشدر . بو ترجمه ده داغما بویه قولانیله حق و قرونولوژیک لفظنه مقابل تقویمیه دینله جکدر . کاتب چلبی قرونولوژیده کی کتاب مشهورینی تقویم التواریخ نسیمه ایشیددی .

(۲) بیلیوغرافی . (مترجم)

(۳) نشر اولنان اثرلر :

Encyklopaedische Uebersicht der Wissens chaften des Orients, ans sieben arabischen und türkischen Werken ubersetzt. Leipzig,

علوم شرقیه به قاموس العلوم ترتیبیه بر نظر که ترکی، عربی فارسی بدی 1804. —

اژدن پارچه پارچه اخذ اولمشدر . لیسقه، ۱۸۰۴

اولاً مورخ ایچون قیمتدار بر معدندرکه بوناردن ازمنه و امکنه‌ک مدققانه تعیننه موفق اوله‌بیله‌جکی کبی شرق حکومت و ادبیاتی حقنده و نائق قطعیه دسترس اولور، ثانیاً و خصوصاً بو تاریخی نقل زحمتندن قورتاره‌رق مورخه و قایبی - دها پک چوق زمانلر محاط بولنه‌بیله‌جکی - ظلام هرج و مرجدن قورتارمغه مساعد اولشدر.

Resmî Ahmed-Efendi, Gesandtschaftliche Berichte. Berlin, 1809. — سفراراپورلرندن، رسمی احمد افندی، برلین، ۱۷۰۹.

Die topographischen Ansichten auf einer Reise in die Levante. Wien, 1811. — شرقه بر سیاحتده دسترس اولنان و نائق طوبوغرافیه، ویانه، ۱۸۱۱.

Hadschî Chalfa's Rumîk und Bosna. Wien, 1812. — کاتب چلبینک (روم ایلی و بوسنه) سی، ویانه، ۱۸۱۲.

Geschichte der schoenen Redekünste der Osmanen in Eichhorn's-Literatur-Geschichte Göttingen 1812, III B. 2. Abtheilung.

ایقورنک تاریخ ادبیاتندن بلاغت عثمانیه قسمی، جلد ۲، قسم ۲، کونینکه ن، ۱۸۱۲.

Des Osmanischen Reiches Staatsverfassung und Staatsverwaltung, Wien, 1815. — عثمانی ایمبراطورلنک تشکیلاتی و اصول اداره‌سی، ویانه، ۱۸۱۵.

Die Geschichte der Assassinen aus morgenlaendischen Quellen. Stuttgart, 1818. — منابع عثمانیه دن مأخوذ حبشیلر، (قرامطه) تاریخی، ایستوتنارده، ۱۸۱۸.

Umblick auf einer Reise nach Brusa und dem Olympos. Pest, 1818. — بروسه‌به و کشیش طاغی اوزرنده سیاحت، پشته، ۱۸۱۸.

Türkische Gesandtschaftsberichte, in dem Archiv für Geographie, Historie, Staats und Kriegskunst 1821 und 1823. — جغرافیا، تاریخ، سیاسیات، عسکرک اوراق مخزنلنده‌کی ائاردن عثمانی سفراسی راپورلی، ۱۸۲۱، ۱۸۲۳.

Uebersicht der Geschichtschreiber der Osmanen, im Archiv für Geographie, Historie, Staats und Kriegskunst, 1822. — جغرافیا، تاریخ، سیاسیات، عسکرک اوراق مخزنلنده‌کی ائاردن مأخوذ، (عثمانی مورخلرینه عطف نظر)، ۱۸۲۲.

Bibliographisch-Kritische Uebersicht der in Europa über osmanische Geschichte erschienenen Drukwerke, im selben Archiv 1823 bis 1826. — آثار مذکورده دن مأخوذ (عثمانی ایمبراطورلنغه دائر اوروپاده، ۱۸۲۳، تکرار، ۱۸۲۶) نشر اولنان مؤلفانه بیلوغرافی و ائتقادی عطف نظر

مع هذا بو ايلك اثرلره رعمأ ، بندن اولكى مورخارك تقويم و لسان ايله جغرافيايه عأد قارمه قاريشيق رواياتى او قدر تصحيحاته ، او قدر ايضاحاته محتاج اولمشدر كه نقلدن بستانون قورئيق ممكن اوله ميوب كلات و وقايعده ادخال ايلديكم تجدداتك اسبابى كوسترمك ايچون اولردن بر چوق پارچهلك عينا اخذى لازم كلشدر . بوندن سوكره كلهجك مورخارى آرادقارى مواد اصايه يي رهگذر لرنده ، فقط ايشانمه مشر بر حالده بوله رق بنالرينك انشاسنه تاماميله الويريشلى طاشاركى استعمال ايتمش اولان اسلاف لرينك خطاسندن محافظه ايتك ايچون او مواد ابتدايه يي آيريجه تصنيف ايتك مقتضى ايدى . قارئلره صورت دائمه ده موجب كلال و ملال اولماق ايچون بن اولنرى هر جا لك نهايته وضع اولنان تعليقات ايضاحيه درج ايلدم .

شو صورته ، منبعلره ده زياته اهميت ويرنلر اولنرى تعليقاتده بوله جقلى كبي بونار حقنده معلومات آلمنى آرزو ايتمه جكلر اولانلر متنك قرائنده دوچار توقف اوليه جقلى در .

لكن متنك اصلنه خادم منبعلر ايچون بويه يالمامشدر ؛ اولنر بالطبع هر صحيفه نك زيرنده كوسترلشدر . مورخ هر زمان منابع تاريخيه يي كال تقيدله مطالعه و تدقيق ايلكه مجبور اولمقله برابر زمانمذك اعتماد سزلى بو منابعك اراهنسى مستلزمدر . مورخ نشانان اعتماد و نائق ابراز ايتديكى حالده قارئ كنديسنى ، اونك افاداته على العيا اينا مقوله مكلف طوتماز . شمدي بز قدماتك ، يالكزه سوزه اينانلق امتيازينه مالك دكلز . فقط قارئ منبعلك ارايه اولنمسنى بطلب ايتك حقنه مالك ايسه صاحب اثر دخى - ياكلشلى ثابت اولمادجه - نقلنه تاماميله اعتماد اولنمسنى آرزو ايلك حقنه مالكدر . بر ترجمه عأد عدم صحت و يا خود بر نقله عأد عدم مطابقت شبهه سى - كه رييون (۱) مسلكنه افراط تمايلدن باشقه برشيئه مستند دكلدر - سوء نيت صاحبي اولان رييونك موجب محجوبيتى اولور و مؤلفك شهرته بر تعرض نامشروع صائلق لازم كلير .

استانبول . — *Constantinopolis und der Bosphoros*, Pest 1822 .

و بوغاز ايجى ، پشته ۱۸۲۲

Bakis des Groessten türkischen Lyrikers Diwan, Wien 1825 .

تركرك مشهور شاعر ربابيسى باقى ديوانى ، ويانه ، ۱۸۲۵

Die geographischen Uebersichten in dem VII, VIII, XIII und XIV . B . der Jahrbücher der Litteratur . مجموعه سنك

بدنجى ، سكرنجى ، اون اوچنجى ، اون درديجى جلدلرنده « نظر جغرافى »

(۱) Scepticisme رييون مسلكى ، Sceptique ريى . (مترجم)

مأخذاری لسان اصلیری اوزره نقل ایتمک ایچون ، کوچک قطعهده اولان بوکتاب بیوک قطعهده اولوق اقتضا ایدردی (۱). مع هذا عثمانی و بیزانس مورخاری آثارینک اصلیری طبع و بعده ترجمه ایدیلنجیه و مطبعه لریمزدده ترک حروفنک استعمالی روم حروفی درج مسنده مانوس اولنجیه قدر او صورتله کتاب اصلی دروننه نقل مأخذ - هیچ اولمازسه کاملاً - ممکن اوله ماز.

بناءً علیہ ، لکن اصلک نقلی مقتضی کورندیکی احوال نادرده بونلری طرز تلفظی وجه ایله اشارت ایلدم . اسلامک اساس سیاستنی تشکیل ایدن و وقایع نویساری طرفندن مواد تاریخیه صره سنده ایراد اولنان احادیث پیغمبریدن آز معروف اولاناری (۲) ده کذلک درج ایتمدم . بو وثائق جملاً جاید نهایتارنده کی تعلیقات ایضا حییه بر اقلمشدر . متنک آلتنده یالکز آثار اصایه مطبوعه و نیم قولکسیونمده موجود نسخ خطیه کوسترلمشدر؛ زیرا امیدایدرم که ترک تاریخچی ایچون اوقدر زحمت اختیاری و اوقدر چوق وقت وامک اضاءه سی ایله طرفندن جمع اولنان بو خزینه منابع و فایتمدن سوکره طاغیدلق شویله طورسون، هرکس ایچون زیارتی ممکن بر حاله وضع ایله بو اثرک تحریرینه صرف ایلدیکم مساعی و جدان پرورانه تک شاهد ابدیسی اولوق اوزره قاله جقدر . (۳)

مورخ کندیسنه رهبر اولوق ایچون معلومات تقویمیه و جغرافیهیه محتاجدر . علم کتبه شهرتکیر اولان و دهها زیاده حاجی قالقه عنوانیه طائمش بولنان کاتب چلبینک

(۱) مورخ ان-اوقتاوردن تضمن ایده جکی صحائفی ان- فوایو اوله رق حاوی اولوردی) دیور . مطبعه جیلوق اصطلاحنده هر ورقه سی اورته سندن قیریله رق درت صحیفه تشکیل ایدن کتابره ان- فولیو (In-folios)، هر ورقه سی کذلک سکر صحیفه تشکیل ایدنره ان- فوآرتو (In-quartos)؛ و اون آتی صحیفه تشکیل ایدنره ان- اوقتاوو (In-Octavos) تعبیر اولنور بومثلو تعبیرانک دهها باشقه لری ه- واردر. ال یازسی کتابلرک حجم صحائفی ده بویله تعیین ایدیلیر. بوکتابده مستعمل اولان ویوقاریده تعداد اولنان اوج تعبیره مقابل صره سیله : بیوک، اورته، کوچک کله لری استعمال اولنه جقدر کتابلرک بو صورتله تنسیمی براسر اعتباری اولوب شمذیکی ماکه لر غایت بیوک قطعهده اون آلتی ودهها زیاده صحائفی طبع ایدر. (مترجم)

(۲) آرووپا لیره کوره . (مترجم)

(۳) مرسیو دو هامر بوسطرلری یازدقندن سوکره ازت آثار اصایه قولکسیونی آوستریا ایمپراطوری طرفندن صابتین آلتمشدر . (فرانسجهیه مترجم)

آثار تقویمی و جغرافیة سی موجود اولسه یدی عثمانلی ایمراتورلنی تاریخنک تحریرینه تشبث ایدن مورخ اکثریا علی العمیا ظامت ایچنده یورویه بیله جک ایدی. جغرافیایه متعلق و ثأفك بر قسم عظیمی منته و بر چوقلری حاشیه و ایضاحاتده نقل اولمشدر. جلد نهایترنده، محتوی اولدقلری زمانه عأد سلاطین عثمانیه ایله اولنرك اعقابنك سلسله نامهلری علاوه اولندینی کبی اوندن باشقه معاصر اولان شاه و خانلرك، صدراعظم و مفتیلرك، قبودان باشلرك، رئیس افندیلرك، شهزادگان معلملرینك، ترجمانلرك و ذوات سائره نك جداول تقویمیة سی ده درج اولمشدر.

حاجی قالفه نك جداول تقویمیة سی (۱) و آسیا (۲) و روم ایلی (۳) جغرافیایسی سنین وامکنه اراءمی ایچون رهبر اتخاذا ایدیله جک یکانه اثرلر اولوب هیچ اولمازسه. أوروبا مورخلری بونلره شمدییه قدر مراجعت ایتمه مشلردر. واقعا بو مورخلر ترك لسانه عدم وقوفلرندن و ایی ترجمهلرك قطعاً فقدانندن طولای معنوردلر؛ فقط اولنر ایچون شوراسی ناقابل عفودرکه - معاصرلری اولان صوك یدی بیزانس ایمراتورلریله یدی عثمانلی پادشاهی مدت سلطنتلرینك بی طرف (۴) شارحی بولنان بیزانس مورخلرینك آثار مطبوعه سندن كاملاً ومدققانه استفاده ایتمه مشلردر. حتی بومورخلرك برچونگی بیزانس مورخلرینك وجودندن بی خبر بولمشلردر. کیم ظن ایدرکه شمدییه قدر عثمانلی ایمراتورلنی حقنده اثرلری الك ایی اولمق اوزره تلقی اولنان قاتمه میر (۵) و پیتی دولاقروا (۶) قالفوندیلدن باشقه هیچ بر بیزانس مورخنه مراجعت ایتمه مش و دوکاس فرازا و حتی قالفوندییل طرفندن یازلدینی و بیزانس مورخلرندن بانی قانانو و اناغنوستو طرفندن هراییکی و آعه حقنده معلومات مهمه ویرلدیکی حالده قاتمه میر قسطنطینیة نك مرادثانی جانبندن محاصره سنی و پیتی دولاقروا نك سلائیكک ینه سلطان مشارالیه طرفندن دفعه ثانیه اوله رق تسخیرینی مسکوت عنه برامشلردر؛ کیم ظن

(۱) تقویم التواریخ، استانبول، (۱۱۴۶-۱۷۳۲)

(۲) جهانناما، استانبول، (۱۱۴۵-۱۷۱۲) اورته قطمه ۶۹۸ ورقه (فرق خریطه ایله)

(۳) روم ایلی و بوسه، و یانه، ۱۸۱۲. تقویم التواریخ قارلی و جهاتنا نور برغ طرفلرندن ترجمه اولمشدر. آنجق برنجیسی غایت نادردر. ایکنجیبینی ده مترجک نا معدود خطاری هیچ فائده سز برحاله قویمشدر.

(۴) بو بی طرفلق عثمانلیلر حقنده مشکوکدر. (مترجم)

(۵) قاتمه میر، عثمانلی ایمراتورلنی تاریخی، پارس، ۱۷-۴۰.

(۶) پیتی دولاقروا، عثمانلی ایمراتورلنی تاریخی.

ایدرکه بویکی آوروبالی مورخ مستشرقیندن اولدقلری حالدہ اسامی صحیحہ شرقیہ بی طانیہ جق برحاله کتیره جک صورتده کسوب بوزمش و خصوصیه قاتنه میر نه عمر بجهده، نه فارسیده، نهده ترکیهده معلومات عمیقہ سی اولمادیغنی ناقابل انکار بوجه ایله اثبات ایدن بر چوق خطالر ایقاع ایشدر؛ نهایت کیم ظن ایدرکه سلطنت عثمانیه نك ایلک زمانلرینک - مأخذله دائر معلومات وسیع سنه یوکسک برانتقاد تاریخی و بر اسلوب عالی یه اصابت حکم مزیتلرینی علاوه ایدن - یکانه مورخی ژیبون (۱) بیله اکر بیزانس مورخلرینی سطحیجه اولسون کوزدن کیرمش اولسه احتراز ایتمش اوله جغنی ناقابل عفو سهولر ایقاع ایتمشدر؟

بوتاریخک دروننده وخصوصا ایلک کتابلرده بالدفعات، اسلام اولان آوروبالی مورخلرک لسانه، تقویمه، جغرافیه عأد خطالرینی تصحیح ایتک اقتضا ایتمشدر؛ تا که بونلری سکوتله تأیید ایتمش کورنیهیم. بومشغولیت غیرمشره بی اولا اکثریسی - شاهد اولدقلری وقایعی خالصانه نقل ایتمش اولان - طقوز بیزانسلی (۲) ایچون درعهده ایتکلیکم لازم کلیدی. ایلک ایکی دورهده رهبر اتخاذ ایتدیکم مورخلر بونلردر. کرک کندیلرینک ظنونندن، کرک السنه واحواله عدم وقوفلرندن طولای دأماً شایان اعتماد اولسه لرده یا کشلقلرینک تصحیحی و مستسخلرینه، طابع و مترجمارینه عأد خطالرک ارا نسی زحمتنه دکرلر.

بیزانس مورخلرندن صوکره عثمانلی ایمپراطورلغنک وقایعی یازان متعدد آوروبالی مورخلر، حقلرنده بویله اعتنا کوسترلمسنه نادرآ کسب استحقاق ایدرلر؛ ترکیه نك هر سفرنده آوروبایی سزاوار نفرت کتابلرله طولیدیران مؤلفین طاقی ایسه اوقدرده تدقیقه شایان دکدرلر. بناء عالیه صوکره کی جلدلر دهآ آز تفسیرات تاریخیه ارا نه ایده جکلردر. ذاتاً قراء اسامی واحوال ایله رفته رفته استیناس حاصل ایده جکلندن

(۱) ژیبونک روما ایمپراطورلغنک اسباب انقراضی تاریخی، لوندرد ۱۷۸۲، وسط

قطمهده، ۶ جلد، انکلیرجه.

(۲) ۱ - جورجی پاخیاروس، روما. ۱۶۶۰؛ ۲ - نیه نوری غره غوره، بیزانس تاریخی، پارس ۱۷۰۲؛ ۳ - یوانی قانتاقوزهن تاریخی، کتاب رابع، پارس، ۱۶۴۵؛ ۴ - دوفا میخالیس، بیزانس تاریخی، پارس، ۱۶۴۹؛ ۵ - مختصر شئوز، دو قابه علاوه، ۶ - یوانیس قانانی، قسطینییه محاربه سنک نافلی، ۱۶۵۱؛ ۷ - یوانیس آناغونو، - لانیکلیرک اک صوگ انقراضی، وندیك ۸۱ - لاٹویچی قالفوندیبل، آنته تاریخی، کتاب عاشر، پارس ۱۶۵۰؛ ۹ - غره غوری فرازا، وقایعنامه سی، وندوبونا، ۱۷۹۶ (آلته رک طبی)

برنجیلرده ویرلمسی لازم کلن برچوق تنویرات و ایضاحاتی صوک جلدلرده مسکوت عنه براقه بیلیردم .

هان بستان علمی اولان بومثللو مباحثدن ذوقیاب اولیه جق قارئین ترک لک ایلک اسکي زمانلرندن بحث ایدن و آسیای وسطاده سلچوقی ایمپراطورلغنه عطف نظری محتوی اولان ایلک فصللری مطالعه دن صرف نظر ایده بیلیرلر .

بیان اولنان مأخذلردن ماعدا مورخ دیگر درلو ماآخذهده مراجعت ایتمشدرکه شمدی یه قدر کیمسه اولنره باقماشدر : بونار ، عثمانیلرک حکومات متجاوره ایله ایلک دوستانه ، یاخود خصمانه مناسبتارندن - ترک ایمپراطورلغنک آنجق حکومات مذکورہ ک تحمللری سایه سنده یاشایه بیلدیکی - (۱) زمان حاضره قدر اوراق حکومتدر .

وندیك و آوستریا بتون آوروپا دولتلری ایچنده تاریخلری عثمانلی ایمپراطورلغی تاریخنه ایلک قاریشان حکومتلردر . هیچ بر ملت یوقدرکه ترک لر اونلره بونار قدر محاربه و عقد متارکه و مصالحه ایتمش اولسون . بنابرین عثمانلی ایمپراطورلغیه تاملری دها کچ اولان و اوتیه کیلر قدر طوغریدن طوغری به اولمان حکومات سائر یه ترجیحاً آوستریا و وندیك حکومتلرینک اوراقنده اجرای استکشافات ایلدم .

آوستریانک باب عالی ایله مناسبات دیپلوماتیقیه سی تاریخ مخصوصنی دها کوزل یازه بیلیمک ایچون کرک آوستریا ایمپراطورلغیه مجارستان و وندیكک ایلک اوراق دیلو- ماتیقیه سنک محفوظ اولدیغی سرای ایمپراطوری خزینته مستوره سنده ، کرک شورای حرب اوراق مخزننده بولنان بتون آوستریا و وندیك سفراسی راپورلرینک ، بتون صلح عهدنامه لرله مذاکرات اوراقنک اراهنه سنی طلب ایدره ک سهولته نائل مساعده اولدم . وندیك اوراق مخزنلرنده بو حکومتک بیزانس ایمپراطوری و عثمانلی پادشاهلریله اسکي معاهده لری پیش نظر مطالعه مه وضع اولندی . بو درلو وثائق ترک مورخلرینک روایاتی تدقیق ایچون اک ابی واسطه در . بو اوراق سایه سنده درکه عثمانلی تاریخنک بعض ازمه سی وقایعنی صورت صحیحده تحریر و ایلک

(۱) فرانسه وانکلتره فرالربله برلکه- آلمانیا و روسیه ایمپراطورلرینک اوموزینه آلتش اولدق لری برشیلته اوزرنده اول وقتکی پادشاهی مصور وزیرنده لایتنجه «براقه لردوشره» عباره سی محرر اوله رق هوماز طرفندن باپیلان رسمه مراجعت . (اصلدن) اول وقتکی ظنوندن در . (مترجم)